

УРСУЛА ЛЕ ГУИН ДРЕБНА ПАРА

Превод от английски: Владимир Германов, 2013

chitanka.info

— Дребна пара — каза леля ми, когато слагах обола в устата ѝ.
— Където отивам, ще ми е нужно нещо повече.

Истина е, че парата беше много малка. Леля изглеждаше точно както бе изглеждала няколко часа преди това, само дето не дишаше.

— Сбогом, лельо — казах.

— Не съм тръгнала още! — тросна се тя. Винаги съм подлагала търпението ѝ на изпитание. — В тази къща има стаи, чиито врати дори не съм отваряла!

Нямах представа за какво говори. Къщата ни имаше две стаи.

— Този обол има странен вкус — заяви тя след дълга пауза. — Къде го намери?

Не исках да ѝ кажа, че това е талисман, медна гръцка монета, не е пара, макар и да е кръгла като пара, носех я от година в джоба си, откакто я намерих край портата на зидаря. Почистих я, разбира се, но леля имаше чувствителен език, а монетата беше престояла в кал, кучешки изпражнения, тухлен прах и вътрешността на джоба ми и леля ми го усещаше, както и вкуса на съсирена кръв, който има медта. Престорих се, че не съм разбрала въпроса ѝ.

— Чудно ми е, че я имаш — промърмори леля ми. — Ако месец след смъртта ми имаш и петак в джоба си, ще се изненадам. Горката!

Щеше да въздъхне, ако дишаше. Не знаех, че ще продължи да се тревожи за мен и след смъртта си. Разплаках се.

— Това е добре — отбеляза леля ми със задоволство. — Само да не е прекалено дълго. Не отивам далече, нали? Просто много искам да разбера към каква стая води тази врата.

Изглеждаше по-млада, когато стана, по-млада, отколкото е била, когато съм се родила. Прекоси стаята с лекота и отвори вратата, която не подозирах, че е там.

Чух я да казва с приятно изненадан глас:

— Лайла!

Лайла беше името на сестра ѝ, моята майка.

— За бога, Лайла! — продължи леля ми. — Да не би да чакаш тук от единайсет години?

Не чух какво ѝ отговори майка ми.

— Много съжалявам, че оставих момичето — каза леля ми. — Направих каквото можах, постарях се максимално. Тя е добро момиче. Какво ли ще стане с нея сега?

Леля никога не плачеше, сега също не проля и сълза. Тревогата ѝ за мен обаче ме накара пак да се разплача от безпокойство и самосъжаление.

Майка ми излезе от новата стая под формата на мушица златоочица и ме видя да плача. Вкусът на сълзите е солен за живите, но е сладък за мъртвите, а в началото те обичат сладко. Тогава не го знаех. Радвах се, че майка ми е с мен, макар и като малко насекомо. Това беше радост с големината на мушица.

Само това беше останало от майка ми в къщата, но тя бе получила каквото иска. Така че леля ми продължи.

Стаята, в която се намираше, беше голяма и доста тъмна, осветена само от капандура, приличаше на складово помещение. Край едната стена бяха подредени вретена с изпreden лен, а на мястото, където падаше светлината от тавана, имаше стан. Леля ми беше забележителна предачка през целия си живот и сега се изкушаваше болезнено от онези вретена с фина равна нишка, изпедена не по-зле от всяка нишка, излязла някога изпод пръстите ѝ. Станът очакваше зареден, совалката беше готова. Тъкането на лен обаче е изкуство, което изисква старание. Ако сега започнеше плащаница, щеше да я работи дълго време, и понеже искаше добра плащаница, не можеше да започне работа и да я остави незавършена. Така че продължи да се тревожи какво ще стане с мен. Ала вече беше решила да остави домашната работа несвършена (тъй като домашната работа и бездруго никога не свършва) и сега признаваше, че ще трябва да остави други да се погрижат за плащаницата ѝ. Надяваше се, че може да ми се довери да избира поне чист чаршаф, и добре закръпен. Не се сдържа все пак и опипа нишката на едно от вретената с палец и показалец, за да провери колко е равна и здрава. И я задържа между пръстите си, когато продължи нататък.

Не беше лошо, че го направи, защото от новата стая започваше коридор с много врати, които водеха към други стаи и коридори, лабиринт, в който със сигурност щеше да се изгуби, ако я нямаше лепената нишка.

Стаите бяха чисти, малко прашни, недовършени. В една от тях леля ми откри на пода да се търкаля играчка, дървен кон. Беше грубо издялан, предните крака от едно парче дърво, задните също, нещо като

двукрак кон с кръгли, плоски очи. Тя си мислеше, че си го спомня, макар и да не беше сигурна.

В друга дълга, тясна стая имаше голям брой неизползвани кухненски принадлежности и тенджери на някакъв плот, и три бутона за клаксон, в редица.

В края на дългия коридор, към който я привлече отблясък или отражение, имаше някаква машина, която леля ми определено не беше виждала преди.

В малка стаичка без осветление във въздуха беше увиснала лютив миризма, сякаш живо същество беше затворено вътре. Леля ми излезе набързо оттам, беше разстроена.

Макар че любопитството ѝ се възбуди от откритието — толкова много стаи, които не бе подозирала, че са в къщата ѝ, — проучването и тишината я потиснаха и смутиха. Остана за миг пред вратата на стаята със силната миризма, за да вземе решение. Това никога не ѝ отнемаше много време. Тръгна назад, по нишката, която навиваше на пръстите на лявата си ръка. Този процес изискваше повече внимание, отколкото развиването, и когато вдигна очи от една примка на нишката, озадачено откри, че се намира в стая, в която не помнеше да е влизала, а нямаше как да не забележи, ако беше минавала през нея, защото беше много голяма. Стените бяха от красив камък с фина текстура и бледосив цвят, в който със златна нишка бяха инкрустирани различни фигури, като астрологични карти на съзвездията — тънки линии свързваха звезди и групи от звезди. Таванът беше светъл и висок, подът — от загладен от стъпки тъмен мрамор. Като църква е, помисли си леля ми, макар и не религиозна църква (точно това си помисли). Шарките по стените бяха като илюстрации от научна книга, а самата стая напомняше зала на голяма библиотека в града — нямаше книги, но мястото беше величествено и вдъхваше спокойствие, притежаваше някаква овладяна неподвижност, която особено допадна на духа на леля ми. Беше уморена от ходенето и реши да отдъхне там. Седна на пода, защото нямаше мебели, в ъгъла, най-близо до вратата, до която я водеше нишката. Леля ми обичаше зад гърба ѝ да има стена. Нападенията я бяха накарали да се чувства зле на открити пространства, винаги да поглежда през рамо. Макар че кой ли би могъл да ѝ навреди сега? Така си каза, докато сядаше. Но пък, каза си още, човек никога не знае.

Линийките от златна тел поведоха очите ѝ със себе си, докато седеше и почиваше. Някои от фигурките, които рисуваха те, ѝ изглеждаха познати. Започна да си мисли, че тези линии и фигурки са карта на лабиринта, в който се намира — линиите са проходи, звездите са стаи, чиито стени не са очертани. Или може би звездите бяха вратите на стаите, чиито стени не са очертани. Тя почти сигурно можеше да проследи първия коридор назад, към стаята с вретената. Ала от далечната ѝ страна, където би трябвало да е старата част от къщата, линиите продължаваха и звездите много напомняха съзвездията на зимното небе. Леля ми изобщо не беше сигурна, че разбира картата, но продължаваше да я изучава, да оставя ума си да следва линиите от звезда към звезда, докато не започна да вижда пътя си. Тогава стана и тръгна назад, по ленената нишка, която все така навиваше на лявата си ръка, докато не се върна.

Аз още бях в стаята и продължавах да плача. Майка ми я нямаше. Мушиците златоочици чакат с години, за да се родят, а след това живеят само един ден. Хората на погребалния агент тъкмо си тръгваха и се налагаше да тръгна с тях, и леля също дойде на погребението си, макар че никак не ѝ се искаше да напусне къщата. Опитва да вземе със себе си кълбото от ленената нишка, но нишката се скъса, щом прекрачи прага. Чух я да ругае под нос както винаги, когато скъсаше нишка или разсипеше захарта: „Проклятие!“ — шепнешком.

Погребението не хареса на никоя от нас. Леля ми се изплаши, когато започнаха да хвърлят буците пръст обратно в гроба. Извика силно:

— Не мога да дишам!

Това ме изплаши толкова много, защото си помислих, че аз викам, че аз се задушавам, и паднах. Наложих се хората да ми помогнат да стана и да се прибера у дома. Бях толкова объркана и засрамена пред тях, че загубих леля.

Една от съседките, която никога не бе проявявала особена добрина към нас, ме съжали и се държа много мило. Говори ми толкова мъдро, че събрах кураж да я попитам:

— Къде е леля ми? Ще си дойде ли?

Ала тя не знаеше и ми говореше само неща, които се очакваше да ме утешат. Не съм толкова умна, колкото повечето хора, но знам, че за мен няма утеха.

Съседката се увери, че мога да се грижа за себе си, и същата вечер изпрати едно от децата си с вечеря за мен. Хапнах и беше много вкусно. Не бях яла нищо, откакто леля ми отиде в другата част на къщата.

Вечерта по тъмно легнах сама в спалнята. Първо се чувствах добре и весела заради храната, която изядох, и се преструвах, че леля ми спи в същата стая, както винаги е било. След това се изплаших и страхът се засили с тъмнината.

Леля ми дойде през пода в средата на стаята. Червените плочки се надигнаха и се разчупиха. Косата и главата ѝ се показаха през плочите, после тялото. Изглеждаше много тъмна — като кал, и беше много по-малка, отколкото преди.

— Оставете ме на мира! — каза тя.

Бях твърде ужасена, за да говоря.

— Оставете ме да си вървя! — каза леля ми. Но не беше всъщност тя. Беше само стара част от нея, върнала се под земята от гробището, защото аз я исках. Аз не харесвах тази част от нея, нито пък исках да е там. Извиках:

— Върви си! Върни се там! — и прикрих главата си с ръце.

Леля ми издаде прашящ звук, наподобяващ проскърцването на плетена кошница. Държах очите си закрити толкова дълго, че почти заспах. Когато отново погледнах, там нямаше никого, никакво потъмно място във въздуха и плочите не бяха спукани. Заспах.

На сутринта се събудих, слънцето грееше в прозорците и всичко беше наред, но не можех да стъпя на мястото, където леля ми се бе появила предишната нощ през плочите.

След онази нощ ме беше страх да плача, тъй като плачът ми можеше да я накара да се върне при сладостта и да ми се скара. Сега обаче в къщата беше самотно, след като нея я нямаше и беше погребана. Нямах представа какво да правя без нея. Съседката дойде и ми говори за намиране на работа, пак ми даде храна. На следващия ден дойде един мъж, който каза, че го изпраща кредитор. Взе раклата с дрехите и завивките. По-късно през деня, всъщност вечерта, се върна, защото беше видял, че съм сама. Този път не отключих вратата. В началото говореше меко, опитваше се да ме накара да го пусна вътре, после започна да ме заплашва с нисък глас, че ще си изпатя, но аз не отключих вратата и не отговарях. На следващия ден дойде друг, но аз

бях подпряла вратата с леглото. Може да беше детето на съседката, но аз се страхувах да погледна. В задната стая се чувствах в безопасност. Идваха и други хора, чукаха, но аз не отговарях и те си отиваха.

Останах в задната стая, докато накрая не видях вратата, през която мина леля ми онзи ден. Отидох и я отворих. Бях сигурна, че тя ще е там. Ала стаята беше празна. Станът и вретената ги нямаше, и нямаше никого.

Отидох до коридора, който водеше нататък, но не по-нататък. Никога нямаше да намеря пътя назад или да разгадая рисунките на звездите. Толкова се страхувах и се чувствах толкова зловещна, че се върнах, пропъльзах в собствената си уста, скрих се там.

Леля дойде да ме вземе. Беше много ядосана. Винаги подлагах търпението ѝ на изпитание. Тя каза само:

— Хайде!

И ме задърпа за ръката. Веднъж каза: „Засрами се!“. Когато стигнахме до реката, тя ме огледа много строго. Изми лицето ми с тъмната вода на тази река и приглади косата ми с длани.

— Трябваше да се досетя — каза.

— Съжалявам, лельо — отвърнах.

— О, да — каза тя. — Идвай сега. Внимавай!

Защото лодката беше пристигнала и я привързваха към кея. Отидохме до кея през тръстиките в здрача. Беше след залез, нямаше звезди и луна, не духаше вятър. Реката беше толкова широка, че не се виждаше другият бряг.

Леля се скара с лодкаря. Оставих я да го направи, защото хората винаги ме мамеха. Беше извадила обола от устата си и говореше бързо:

— Това е племенницата ми, не виждаш ли какво е положението? Разбира се, че не са ѝ дали пътни. Тя не е виновна! Дойдох, за да се грижа за нея. Ето пътните. Да, за двете ни са. Не, няма да стане — добави и дръпна ръката си, след като само му показва да зърне медната монета. — Не и преди двете да стигнем на другия бряг невредими!

Лодкарят изръмжа, но започна да отпуска въжето.

— Идвай — нареди леля ми. Качи се на лодката и ми подаде ръка. Аз я последвах.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.